

SANTIAGO POSTEGUILO JÁ, IULA

nakladatelství
BOURDON

JÁ, IULIA

*

*Tento román obdržel v roce 2018 cenu nakladatelství Planeta.
Rozhodovala porota ve složení: Alberto Blecua, Fernando Delgado,
Juan Eslava Galán, Pere Gimferrer, Carmen Posadas,
Rosa Regàssová a Belén López Celadová.*

*

SANTIAGO
POSTEGUILO
JÁ, IULIA

nakladatelství
BOURDON

YO, JULIA

Copyright © Santiago Posteguillo, 2018

Translation © Anna Tkáčová, 2022

Czech edition © Bourdon, 2022

Cover design © Planeta Arte & Diseño

Cover image: © CoverKitchen / © Cristina Reche

Maps © GradualMap

Coin illustrations: © Leo Flores

ISBN: 978-80-7611-072-4

*

Pro Lisu a Elsu, za všechno

*

*

*She speaks always in her own voice
Even to strangers; but those other women
Exercise their borrowed, or false, voices
Even on sons and daughters.*

*She can walk invisibly at noon
Along the high road; but those other women
Gleam phosphorescent — broad hips and gross fingers —
Down every lamplless alley.*

*She is wild and innocent, pledged to love
Through all disaster; but those other women
Decry her for a witch or a common drab
And glare back when she greets them.*

*Here is her portrait, gazing sidelong at me,
The hair in disarray, the young eyes pleading:
'And you, love? As unlike those other men
As I those other women?'*

The Portrait, Robert Graves

*

*Ona s kýmkoli hovoří svým vlastním hlasem
I s těmi, které nezná; a tamty jiné ženy
Nasadí vypůjčený nebo cizí hlas,
Dokonce i když doma mluví na syna nebo dceru.*

*Ona v poledním slunci nepřístupně kráčí
Po kraji dálnice; a tamty jiné ženy
Širokoboce jdou a chtivě světélkují
I v liduprázdných, temných uličkách.*

*Ona je divoká a nevinná, ve jménu lásky
Překonává pohromy; však pro ty jiné ženy
Je čarodějka nebo obyčejná děvka,
A když je pozdraví, zpraží ji pohledem.*

*Toto je její portrét. Teď hledí na mne úkosem,
Vlasy jak vrabčí hnízdo a v mladých očích otázku:
„A co ty, milý? Taký se tamtém jiným mužům
Tak málo podobáš jako já jiným ženám?“¹*

Portrét, Robert Graves

¹ Přeložil Pavel Šrut. In *Kráska v nesháněch*. MF, 2006.

PODĚKOVÁNÍ

*

Tvorba románu jako *Já, Iulia* vyžaduje vstřícné prostředí, přátelství a podporu rodiny. Velice děkuji doktoru Jordimu Piquéovi za jeho trpělivost při četbě prvního nástinu díla, za jeho rady a doporučení; a také restauraci El Cellar i l'Aglà ve Valencii, že nám poskytla útočiště během dlouhých rozhovorů nad románem. Rovněž děkuji svému bratru Javierovi a jeho manželce Pilar, že také věnovali čas četbě a komentovali první verzi této prózy.

Děkuji univerzitní profesorce Julii Grauové z Valencie i vysokoškolskému profesorovi Jesúsi Bermúdezovi a profesorovi Rubénu Montañésovi z Universidad Jaume I v Castellónu. Oddaně se mi věnovali, když jsem měl pochybnosti nad různými texty a citacemi v latině nebo řečtině. Jakýkoli omyl lze přičíst jen mé osobě.

Děkuji také doktorce Maríe Noriegové a Sidney Sussex College, že mě pozvaly jako *visiting scholar* na univerzitu do Cambridge, což mi umožnilo přístup do zdejšího Oddělení zvláštních knih (jak se skutečně jmenuje). Mohl jsem díky tomu číst a konzultovat původní exemplář (z roku 1903) zřejmě jediného literárního díla o Iulii Domně, které bylo napsáno před mým románem.

Děkuji celému kolektivu Literární agentury Carmen Balcellsové, a zejména Ramónu Conesovi, za trvalou podporu a nasměrování v každém z mých rozdílných literárních projektů.

Poděkování patří i celému kolektivu nakladatelství Planeta za důkladnou práci na konečné podobě díla.

A konečně, speciální a velké díky, které nikdy nebudou dostatečné, mé manželce Lise a dceři Else, jimž odpírám tak velkou část svého života, abych ho věnoval psaní a výzkumu, byť smysluplnému.

DŮLEŽITÉ INFORMACE PRO ČTENÁŘE

*

Historická poznámka a dodatky

K románu *Já, Iulia* byly na konec knihy připojeny historická poznámka a několik příloh. Poznámka se velmi podrobně věnuje veškerému historickému obsahu románu a uvádí přehledný seznam pramenů, které byly v průběhu psaní použity, jakož i další dodatečné výzkumy, které autor uskutečnil během tří let práce věnované tomuto vyprávění. Doporučuje se nicméně nečíst historickou poznámku před dokončením četby, abyste se předem nedozvěděli důležité okolnosti děje.

Čtenáři naopak bude ku prospěchu konzultovat přílohy, které jsou součástí tohoto svazku. Nalezne v nich nejrůznější mapy, rodokmeny, slovníček latinských termínů a bibliografii. V průběhu četby bude čtenáři užitečná mapa římské říše s rozmístěním legií.

Předběžná poznámka k titulům *augustus* a *caesar*

Dnes bývá běžným zvykem přisuzovat titul *caesar* císaři Říma, ale v době Iulie Domny, to znamená v období vrcholného římského císařství, se používání tohoto termínu a slova *augustus* rozlišovalo. Ve 2. století po Kristu se ustavila tradice, že uvnitř římské císařské rodiny císař obdržel titul *augustus*. Příležitostně, nikoli však vždy, se tato hodnost mohla rozšířit na některého dalšího člena císařské rodiny, například na manželku nebo sestru. Titul *caesar* se již v této době používal v případě, že se zvláštním způsobem týkal dědice, císařova následníka.

Uplatňování těchto titulů, tedy *augustus* pro císaře a *caesar* pro jeho následníka, má zásadní význam v organizaci císařské dynastie. Aby se římskému lidu a všem obyvatelům římského císařství dalo na vědomost, kdo jakým titulem se v tom kterém období honosí, razily se mince, které stvrzovaly hodnotu každé osoby císařské rodiny. Každý *augustus* měl svou minci s portrétem, kolem kterého se velkými písmeny vyrývaly všechny jeho tituly. Hromadění titulů často vyžadovalo nutnost použít při těchto numismatických nápisech zkratky.

Přestože modelovým vzorem byla existence jediného císaře s hodností *augustus* a jediného následníka s hodností *caesar*, v dějinách císařského Říma

několikrát nastala situace, kdy existoval více než jeden *augustus* a více než jeden *caesar* zároveň. Vyskytla se období, v nichž dva augustové, tj. dva spolucísaři, vládli ve vzájemném souladu a míru. Došlo i k tomu, že jeden císař s hodností *augustus* jmenoval dva caesary současně, aby zajistil následnictví pro případ, že by jeden z nich zemřel. Vzhledem k lidské přirozenosti však v dějinách římského impéria často koexistence dvou augustů sdílejících moc či více než jednoho caesara byla všelijaká, jen ne mírová.

Přestože žena se mohla honosit hodností *augusta*, jestliže jí císař hodnost udělil, šlo pouze o čestný titul. Manželky římských císařů nikdy neměly skutečnou moc ani nad legiemi, ani nad velkými vládními rozhodnutími. To si mysleli mužové Říma a to je také psáno v mnoha učebnicích dějepisu.

Nyní se však podívejme na skutečnost.

DRAMATIS PERSONAE

*

Iuliina rodina

Iulia Domna, manželka Septimia Severa
Septimius Severus, správce Horní Pannonie
Bassianus, starší syn Iulie a Severa
Geta, mladší syn Iulie a Severa
Iulia Maesa, Iuliina sestra
Alexianus, Maesin manžel
Sohemias, starší dcera Maesy a Alexiana
Avita Mamea, mladší dcera Maesy a Alexiana

Iuliini nepřátelé

Commodus, římský císař
Pertinax, senátor
Iulianus, senátor
Pescennius Niger, správce Sýrie
Clodius Albinus, správce Británie

Římské ženy

Marcia, Commodova milenka
Titiana, manželka senátora Pertinaka
Scantilla, manželka senátora Iuliana
Didia Clara, dcera senátora Iuliana
Merula, manželka správce Pescennia Nigra
Salinatrix, manželka správce Clodia Albina

Praetoriáni

Quintus Aemilius, velitel praetoria za Commoda a Pertinaka
Marcellus, centurio Commodovy stráže
Tullius Crispinus, velitel praetoria za Iuliana
Flavius Genialis, velitel praetoria za Iuliana
Tausius, praetorián z germánského kmene Tungrů
Flavius Iuvenalis, velitel praetoria za Septimia Severa
Veturius Macrinus, velitel praetoria za Septimia Severa

Senátoři a vysocí císařští hodnostáři

Eclectus, Commodův komoří

Dio Cassius, senátor

Sulpicianus, senátor

Titus Sulpicianus, senátor, syn předchozího

Helvius Pertinax, senátor, Pertinakův syn

Claudius Pompeianus, senátor

Aurelius Pompeianus, senátor, syn předchozího

Laentulus, *legatus*

Aemilianus, *legatus*

Virius Lupus, správce Dolní Germánie

Novius Rufus, správce Hispánie Tarraconensis

Důvěryhodní lidé Septimia Severa

Plautianus, Severův přítel z dětství

Fabius Cilonus, *legatus*

Iulius Laetus, *legatus*

Candidus, *legatus*

Anullinus, *legatus*

Valerianus, velitel jezdeckta v Moesii

Quintus Maecius, tribun

Parthští aristokraté

Vologaisés V., parthský král králů

Vologaisés VI., prvorozený syn Vologaisa V.

Artabanos V., druhý syn Vologaisa V.

Osroés, třetí syn Vologaisa V.

Další osobnosti

Galénos, řecký lékař císařské rodiny

Philistio, knihovník v Pergamu

Opellius, hraniční úředník

Calidius, *atriensis*, hlavní otrok rodiny Severů

Lucia, dcera hraničních osídlenců

Narcissus, atlet

Turditanus, obchodník s otroky

Aquilius Felix, velitel *frumentariů*, členů římské tajné policie

PROOEMIUM

*

Galénův tajný deník

Poznámky o císařovně Iulii a o tajné povaze těchto stránek

Řím, 950 ab *Urbe condita*²

Jmenuji se Ailios Galénos, vzdělaný v Pergamu a Alexandrii. Během svého dlouhého života jsem byl po mnoho let lékařem římské císařské rodiny a svědkem četných významných událostí. Byl jsem přítomen pádu jedné císařské dynastie a nástupu jiné. Doprovázel jsem římské legie v různých taženích proti barbarům, jak na severu za Rýnem a Dunajem, tak ve vzdálených zemích na východě říše. Viděl jsem krvavé občanské války a mnoho prolité krve při zápasech v polovině amfiteátrů světa a na nekonečném počtu bitevních polí. Mezi mé nejstrašnější zkušenosti patří ošetřování nemocných při ničivých následcích morových epidemií. Odehrálo se mnoho významných událostí, jichž jsem byl během svého života účasten. Chápu, že o nich přinesou odpovídající úvahy oficiální historici císařství i další, kteří se zabývají zaznamenáváním dějů lidského života. Zůstanou tak písemně zaznamenány pro budoucnost. Vždy mne však přepadnou pochybnosti: A Iulia? Vzpomene si někdo na její příběh? Od té doby, kdy se coby neznámá dospívající dívka z města Emesa³ v rodné Sýrii stala augustou, císařovnou Říma, uběhlo pouhých deset let, což představuje oslňující a s ničím nesrovnatelný *cursus honorum*.

Z vděku a v zájmu spravedlnosti jsem sám sobě uložil neslýchaný úkol. Rozhodl jsem se vyprávět příběh Iulie Domny od počátku, přinejmenším od té doby, kdy přišla do Říma. Neoplývám však citem ani zkušenostmi básníků či autorů děl lidového divadla. Přestože jsem toho napsal hodně, vždy šlo o lékařská pojednání, o spisy týkající se rostlin a lektvarů, nemocí a jejich léčení. Je zbytečné vysvětlovat, že mne tato okolnost postavila před problém, jež můj rozum do té doby nepoznal: Jak se vypráví příběh nějaké osoby? V jakém pořádku? V chronologickém, nebo se události uspořádají podle souvisejících témat? Je to pro mě cosi nového a příznávám, že jsem se v tomto ohledu cítil mnoho měsíců ztracen.

Je složité rozhodnout, jak příběh vyprávět. Tedy pokud má být odvyprávěn dobře – a s úsilím provést věc dobře by se mělo přistoupit ke všemu, do čeho se člověk pustí. Z toho vyplývá, že v případě, který nás zajímá, se musíme vyvarovat toho, abychom se pustili do vyprávění bez

² Roku 950 od založení města Říma, tj. 197 po Kristu.

³ Dnešní město Homs v Sýrii.

řádného předchozího uvážení, jak myšlenky uspořádat. Má-li člověk sklon k podobné nerozvážnosti, je lepší, aby takový úkol ani nezačínal. Proto jsem promyšlení toho, jak vyprávět příběh Iulie Domny, nejmocnější císařovny Říma, věnoval značný čas, snahu i důvtip.

Zvažoval jsem, jaké složky či rysy člověka charakterizují. Někteří tvrdí, že povaha osoby je odvislá od jejích tekutin a jejího zdraví, tyto technické charakteristiky však zajímají jen nás lékaře a já příběh nepíši pro ostatní chirurgy. Jim zanechám své podrobné a rozsáhlé učebnice a pojednání o Asklépiově umění, jakkoli též v omezeném počtu. Jen já vím, jak mě to bolí. Začínám se ale rozptylovat. K tomu, jak a čím bylo limitováno mé lékařství, i k neznalosti, v níž mě nutili pracovat, se vyjádřím později.

Vraťme se však k Iulii.

Co kromě povahy a tekutin charakterizuje člověka? Přátelé. Ti, které považuje za hodné toho, aby do nich vložil svou důvěru. Ve světle toho, jakými přáteli se člověk obklopuje, lze jasně vidět, jaká je osoba v jejich středu. Hovořil o tom již Aristotelés. Upozorňoval však také, že přátelství vznikající zjištěně ve skutečnosti přátelstvími nejsou, neboť naše sblížení s druhou osobou je za těchto okolností vyvoláno touhou něčeho dosáhnout, obecně nějakého prospěchu. V případě císařovny tak mocné jako augusta Iulia se, přestože okolo ní můžeme nalézt kruh blízkých přátel, mezi něž se sám také počítám, nabízí otázka: kdo z nás se s císařovnou sblížil z opravdového přátelství, aniž doufal v nějaké privilegium, dárek, pomoc? I já sám jsem se s ní zpočátku spřátelil proto, abych získal věci, po nichž jsem toužil. Později jsem se naučil ji uznávat, a dokonce obdivovat. Lze to však označit za přátelský vztah?

Císařovna a moc. Tento vztah mi nakonec poskytl klíč, jímž jsem uvedl do chodu své vyprávění a formuloval svoji rozpravu soudržným způsobem. Rozpoznat opravdové přátele někoho mocného je velmi složité. Určit, kdo jsou její nepřátelé, je mnohem jednodušší, a troufám si říci, že dokonce mnohem objektivnější. Císařovna Iulia Domna měla nepochybně mocné nepřátele, protivníky na život a na smrt. Porozumění tomu, kdo byli, nám umožní pochopit, kým byla ve skutečnosti ta, vůči níž zamýšleli uskutečnit zlo. Neschopen určit skutečné císařovny přátele jsem se rozhodl vyprávět její příběh v pěti knihách, které odpovídají pěti velkým nepřátelům, jimž augusta Iulia čelila a dosud čelí. Nejedná se o nikoho menšího než o pět římských císařů. Jde o působivý seznam a věřím, že čtenáři tohoto příběhu může zprostředkovat rozměr Iuliiny osobnosti. Augusta se nikdy nikým nenechala zastrašit. To jsem na ní vždy obdivoval.

Pojďme ale k počátku.

LIBER PRIMUS

*

*

Commodus

M COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG BRIT

Marcus Commodus Antoninus Pius Felix Augustus Britannicus

GALÉNŮV TAJNÝ DENÍK

Poznámky o původu Iulie Domny a o šílenství císaře Commoda

Iulia se zocelila v nepřetržitých bojích o přežití, probíhajících hned od jejího příchodu do Říma. Její hlavní nepřítel byl stejně mocný jako hrozný. Dokladem mých slov je mnoho těch, kteří zemřeli v posledních letech vlády *Imperatora Caesara Lucia Aelia Commoda Augusta Pia Felika Sarmatica et caetere*. Používám jen část jeho oficiálních jmen a stranou nechávám ta exotická, která si přidal a sám se jimi označoval v průběhu své vlády. Abych vyprávění zestručnil a zjednodušil, budu o něm od této chvíle hovořit jako o Commodovi.

Iuliina schopnost přežít uprostřed těch nejhorších okolností se prokázala nejvyšší měrou tváří v tvář šílenství Commoda, posledního císaře z dynastie Ulpio-Aeliové, pokud se soustředíme na počátky této linie s císařem Nervou a Traianem, či Antoninovské podle Antonina Pia, soustředíme-li se na její závěr s Antoninem a Markem Aureliem.

Vedle tematického uspořádání podle nepřátel naší hrdinky nastiňme trochu chronologie, abychom čtenáře uvedli do přesné chvíle, kdy začíná naše vyprávění. Iulia se narodila v Emesu, ve východní syrské provincii, jako dcera krále a kněze kultu boha Slunce Elagabala. Provdala se za slibného císařského legáta Septimia Severa. Kvůli uzavření manželství se přestěhovala do Lugduna,⁴ kde Septimius plnil funkci správce Galie Lugdunensis. Byla velmi mladá, bylo jí sotva šestnáct nebo sedmáct let. Septimius byl zralý, asi čtyřicetiletý a bezdětný vdovec. Manželé si dobře rozuměli. Iulia byla velmi krásná a nanejvýš inteligentní, i když toho si nikdo nevídal. Uměla tuto výlučnost skrývat za oslnivou krásou své tváře a drobného těla, které Septimia, jak se zdá, okouzlili už při setkání, které se uskutečnilo o mnoho let dříve, ještě když byla dospívající dívkou a Septimius vykonával funkci legáta na východě říše. Později vypovím o tomto jejich prvním setkání.

Pojďme však dále.

Sotva po devíti měsících, které uběhly od svatby, Iulia otěhotněla, což stvrzuje vášeň, kterou k ní manžel cítil, i plodnost mladé augusty. Manželům se tak v Lugdunu narodil prvorozený syn, jemuž po Iuliině otci dali

⁴ Dnešní Lyon.

jméno Bassianus. Je to drobnost, která dokazuje cosi, co mnozí nedokázali vidět. Septimius se chtěl manželce zalíbit, byl do ní zamilovaný, což je pochopitelné jak z pohledu čistě fyzického, tak z perspektivy zralého muže ještě v přiměřeném rozkvětu. Můj případ je odlišný, vždyť jsem budoucí císařovnu poznal v době, kdy mi bylo více než šedesát let. Přesto si vzpomínám, že ve mně její krása oživila tělesnou touhu, o níž jsem si myslel, že je nikoli uspaná, nýbrž mrtvá a pohřbená. Neříkám to proto, že by císařovna upadala do necudnosti flirtování nebo vyzývavých posunků či oblékání. Ve svém způsobu chování byla vždy uvážlivá, ať už v obydlí svého manžela, nebo na veřejnosti. Nebudu ji obviňovat ze zhýralého života, jak ji obviňovali mnozí její nepřátelé, až o ní vytvořili obraz stejně tak falešný, jako rozšířený po mnoha místech císařství. Bude toto představa, která o ní přetrvává? Představa vzniklá z klepů a pomluv?

Její schopnost okouzlit muže nebyla plodem vyzývavosti jejího chování ani poštilého erotismu. Je to prostě tak. Existují ženy tak krásné, že nezáleží na tom, jak se nazdobí, ani na tom, jakými šaty se honosí, a přesto vyzářují cosi, co člověka omráčí. Iulia tento trumf vždycky uměla využít v jednání s manželem, dokonce i tehdy, když to mohlo vyvolat občanskou válku, smrtonosnou a bez hranic. Možná také neměla na výběr. Iulia vždycky předjímalá události a útočit jako první pro ni byla nejlepší volba. A když útočila, cíl obvykle neminula. Myslím, že vždy konala v sebeobraně, to ale znovu předbívám. Je vskutku mnohem složitější vyprávět příběh, jako je tento, než sepsovat učebnici anatomie. Čtenář se mnou bude muset mít trpělivost.

Vysvětlím své předchozí tvrzení. Nezaútočíš-li v mocných kruzích Říma první, tví nepřátelé tě zničí, a to v doslovném významu toho slova. Iulia se tomu rychle naučila. Ti, kdo ji kritizují, nechtějí pochopit, že byla pouze znamenitou žákyní surových zvyků v boji o moc v Římě a že to, jak ji roky považovali za cizinku, vyřešila jednou provždy. Vraťme se však k posledním Commodovým létům, abychom vytvořili ve vlastním slova smyslu počáteční rámec našeho vyprávění. Po dobré správě Galie Lugdunensis jmenovali Septimia Severa prokonzulem na Sicílii. Iulia a malý Bassianus ho doprovázeli a manželům se tam narodil druhý syn, jemuž dali jméno Geta, tentokrát na počest Septimiova bratra. Také Iulia věděla, jak se manželovi zalíbit, a to nejen v manželském loži. Následovalo pro Septimia klíčové jmenování správcem Horní Pannonie, spojené s velením třem legiím.

Manželství bylo šťastné.

Ano, všechno by probíhalo klidně, nebýt Commoda.

Události se valily jedna přes druhou a uprostřed šílenství císaře Commoda nastala pohroma. Toho dne jsem přišel o všechno. Nesmím se však rozptylovat. Nejde o můj příběh, nýbrž o příběh Iuliin.

II

*

PRCHLIVÁ IULIA

*

O šest let dříve Rezidence rodiny Severů, Řím Konec roku 191 po Kristu

Iulia zvedla své velké černé oči od pergamenu s Ovidiovou poesí a rozhlédla se. V atriu s ní seděla její sestra Maesa, která zůstala v klidu, ponořená do četby jiné rukopisné knihy. Iulia se pomalu zvedla a zároveň se několikrát nosem nadechla.

„Cítíš to?“ zeptala se

Maesa odložila pergamen stranou na *triclinium* a zmateně na ni pohlédla.

„Co?“

Zdálo se, že Iulia ji neposlouchá, už stála na nohou a pobíhala po atriu, vděčujíc a vydechujíc stále rychleji. Přitom zkoumala oblohu.

„Nejsou vidět hvězdy.“

„Asi se zatáhlo,“ odpověděla Maesa na vysvětlenou.

Její sestra zakroutila hlavou a vrátila se k ní s napjatými rysy v krásné orientální tváři, do níž se zamilovali všichni římsští legáti i všichni správci.

„Opravdu nic necítíš?“ trvala na svém Iulia, a když viděla, že sestra krčí rameny, zvýšila hlas a zavolala zkušeného vrchního otroka rodiny Severů: „Calidie, Calidie!“

Vysoký a svalnatý služebník, asi třicetiletý, se bleskově objevil v atriu.

„Ano, má paní.“

„Běž rychle ven, oběhni město, jdi k...“ Iulia se podívala k nebi a rychle počítala. „Jdi k foru božského Traiana a potom k císařskému paláci a spěšně se vrať. Řekneš mi, uvidíš-li něco divného.“

Calidius přítakal, bez jediného slova se otočil, zavolal další otroky, jimž dal příkazy, ať vezmou hole, dýky a tři pochodně, a ihned vyrazil. Příkazy paní domu uposlechl bez protestu, neptal se ani, proč se po něm taková věc žádá. Slepá poslušnost ho dovedla hodně daleko.

„To je noc v Římě tak nebezpečná, že si vzali to všechno?“ zeptala se Maesa.

V tu chvíli však Iulii neznepokojovalo noční násilí hlavního města.

„Cítím dým, sestro,“ prozradila. „Myslím, že vypukl požár. Jenom nevím, jak velká ta pohroma je.“

Císařský palác, Řím

Plameny nezastavitelně postupovaly místnostmi paláce. Quintus Aemilius, velitel praetoria císaře Commoda, dával strážím příkazy.

„Odvedte augusta na prostranství cirku! Rychle, rychle!“

Prvořadým úkolem bylo ochránit císařův život. Ostatní může počkat. V tom okamžiku se někdo odvážil poklepat mu na záda. Quintus Aemilius se nazlobeně otočil a odstrčil ruku, která mu svírala záda. Spatřil starého lékaře s očima navrch hlavy.

„Musíš mi dát muže,“ naléhal Galénos.

Quintus Aemilius si odplivl na zem.

„Zapomněl jsi mě oslovit *vir eminentissimus*,“ odpověděl Quintus Aemilius. Výraz lékaře, v nějž vložili takovou důvěru nejprve císař Marcus Aurelius a potom jeho syn Commodus, mu byl nepříjemný. „Teď ti nemohu dát žádné muže, starče. Mám na starosti důležitější věci. Zajistit císařův život, život jeho milenky, otroků...“

„Hoří palácová knihovna!“ křičel lékař, trvaje na svém.

„A celý palác a také forum!“ odsekl mu Quintus Aemilius a následně se cítil mrzutě, že dal najevo svou zlobu. „Nemám muže na rozmary! Žádej pomoc u *vigilů*. Uhasit požár je tvým úkolem, ne mým!“

„*Vigilové* jsou shromáždění u chrámu Vesty a chrámu Míru, aby je zachránili. Knihovna je v paláci a palác je tvoje záležitost!“

Quintus Aemilius však zavrtěl hlavou a obrátil se, aby následoval praetoriány, kteří se vzdalovali od požáru a opatrovali postavu v purpurové tóze, římského císaře, kterého museli probudit z malátnosti po velké opici, jež byla výsledkem nadměrného pití na posledním z mnoha jeho nekonečných banketů.

Galénos se tedy vydal na opačnou stranu.

Quintus Aemilius se na okamžik ohlédl a všiml si, že lékař ve svém vyšitnutí kráčí přímo do ohniska požáru, místo aby utekl.

„Ty a ty!“ zvolal velitel stráží a obrátil se dva praetoriány. „Jděte za ním, chyťte ho a odvedte do cirku!“

Ačkoli stařec vyvolal mrzutosti, byl to lékař císaře augusta a veliteli praetoria bylo jasné, že není dobrý nápad připustit, aby se stařík ve svém šílenství nechal pohltit plameny. Commodus by ho činil odpovědným za to, že ho neodvedl do bezpečí jako jeho milenku nebo otroky, a Quintus Aemilius nechtěl zakusit hořkou chuť císařova hněvu. Už viděl císaře rozzuřeného. Nebylo to nic příjemného. Zaměří-li se proti člověku císařův hněv, nelze přežít.

Oba praetoriáni přikývli. Vojensky Quinta Aemilia pozdravili a vydali se za starcem, který k jejich překvapení kráčel neuvěřitelně rychle.

„Jde do knihovny,“ poznamenal jeden.

„Tam požár sílí,“ doplnil druhý.

Galénos si pohybu stráží nevyšimal a došel ke dveřím ústředního palácového archivu. Chtěl se za každou cenu dostat dovnitř a zachránit, co se dá. Dveře byly zavřené a šterbinami mezi dvěma bronzovými křídly, jimiž se vcházelo do hlavní čítárny, se táhl tmavý dým. Kopl do dveří, ale ničeho nedosáhl. V té chvíli ho, nepřipraveného, chytili za záda.

„Nechte mě, bídáci, nechte mě!“ zakvílel zlostně Galénos a snažil se vymanit z mocného sevření císařských strážců, ale byl velmi starý a oni hrdinní válečníci od Rýna, které do císařské stráže začlenil Marcus Aurelius.

Praetoriáni jej téměř po břicho odvěkli od knihovny.

„Nechte mě, pusťte mě, proklatci...!“ křičel dál Galénos a začal plakat, zatímco jej vedli k chodbě, která spojovala císařský palác s *pulvinarem* Cirku Maximu. „Vy tomu nerozumíte. Zůstaly tam všechny mé pergameny, papyry, všechny mé spisy z posledních třiceti let. Všechno právě hoří, veškeré mé vědění, všechno, co jsem se naučil... Necht' vás Asklépios v nemoci opustí a všechny zatratí!“

Jednotka vigilů pověřená hašením požáru v Římě se náhle střetla s lékařem a jeho uchvatiteli. Galénos spatřil její členy ověšené kbelíky z esparta impregnovaného pryskyřicí, které používali pro rychlejší zalévání ohně vodou, neboť vážily mnohem méně než vědra dřevěná. Navzdory tomu i navzdory regimentu vojáků trénovaných v hašení požárů plameny rostly a plivaly žhavý tuk a zbytky hořících papyrů létaly do tmy ke všemu netečné oblohy.

Rezidence rodiny Severů, Řím

Atriensis se zbytkem otroků se vrátil a celý zpocený vešel do atria velkého domu Septimia Severa. Tam ho uprostřed, vedle *impluvia*, netrpělivě očekávala Iulia a Maesa, také na nohou a neklidná, neboť již ucítila dým, který předtím rozpoznala její sestra.

„Obrovský požár, má paní!“ vykřikl *atriensis* a zhluboka a hltavě se nadechoval, aby nabral dech.

„Pro Elagabala!“ zvolala Maesa, svěřujíc se pod ochranu boha Slunce svého rodného města.

Iulia neměla v té chvíli na náboženství čas. Šla rovnou k věci.

„Kde? Je hodně rozsáhlý?“

„Nejsem si jist, má paní. Ale nedostal jsem se dál než k Traianovu sloupu. Odtud dál je obrovské pozdvižení. Jsou vidět plameny u Flaviova amfiteátru. Nebe je zbarvené do oranžova...“

Iulia a Maesa zvedly zrak. Záře plamenů zbarvovala všechno neblahými a obávanými okrovými tóny. Iulia se soustředila, aby stanovila plán.

„Probudte děti,“ nařídila ihned.

„Alexianus!“ vykřikla v tu chvíli Maesa, neboť si vzpomněla, že její manžel se nachází mimo rodinné obydlí.

„Šel do přístavu a to je na opačné straně než požár,“ uklidnila ji Iulia. O švagra ani o manžela strach neměla. Septimius se nachází ve vzdálené Horní Pannonii, kde zastává funkci správce. Jí by se bylo líbilo jej doprovázet, měla to udělat, ale...

Ze zamyšlení ji vytrhlo zabouchání na dveře.

„Otevřete! Otevřete už!“

„To je Alexianus!“ zvolala Maesa.

Ženy otevřely dveře. Muž vtrhl dovnitř a manželka jej objala.

„Je tam obrovský požár!“ vykřikl Alexianus a pažemi k sobě přivinul manželku, aby ji uklidnil.

„Měli bychom odejít,“ navrhla Iulia, ale tiše, jen v podobě povzdechu.

„Odejít? Kam?“

Iulia se na něj upřeně podívala. Alexianus je dobrý muž. Ukázal se dobrým manželem její sestry a dobrým otcem malé dcerky Sohemie, kterou spolu mají. V době Septimiovy nepřítomnosti zastával roli *pater familias* spolu s všudypřítomným Plautianem, osobním přítelem Iuliina manžela.

„Počkáme na Plautiana,“ odpověděl Alexianus. „Byl se mnou v přístavu a šel zjistit, zda jsme v této části města ohroženi či nikoli. Víš, že odchod z Říma...“

Iulia jej však přerušila.

„Není členem této rodiny,“ pronesla znovu tiše. Věděla, že se pohybuje po nebezpečném terénu a nechtěla si Alexiana znepřátelit.

„Ale Septimius mu důvěřuje. A já také,“ opáčil Iuliin švagr.

Iulia mlčela.

Nebyl prostor zpochybňovat autoritu, kterou nepřítomný manžel Plautianovi udělil.

Alespoň ne teď.

Circus Maximus, Řím

Po dlouhé rovině arény cirku, právě tam, kde ve dnech konání závodů jezdívala čtyřspřeží, se mezi obrovskými prázdnými sedadly procházel císař Commodus, zahalený do purpurového *paludamenta* a obklopený desítkami ozbrojených praetoriánů.

Zastavil se a zahleděl k nebi. Nadechl se. Potom vydechl.

„Vítr fouká k jihu.“

„Ano, auguste,“ potvrdil Quintus Aemilius, také s pohledem vzhůru.

Císař dál chodil. Vypadal vážně. Napjatě.

„O co jsme přišli?“ zeptal se.

„Ještě to nevím jistě, auguste,“ podotkl velitel praetoria, „ale zdá se, že chrám Míru je stržený. A s ním i všechny římské archivy a část fora. Chrám Vesty byl také v plamenech.“

„To je znamení.“ Commodus se náhle zastavil a upřeně se zadíval na Quinta Aemilia. „Rozumíš?“

Praefectus se také zastavil čelem k císaři a polkl. Nevěděl, co říct. Začal se potit, zatímco Augustus na něj hleděl v očekávání odpovědi.

„Ne, nerozumíš tomu,“ vyhodnotil Commodus, neboť jeho spoluřečník mlčel. K úlevě *praefecta* se usmál. „Nerozumíš tomu ani ty ani nikdo jiný, jen já. Proto jsem císař a ostatní nikoli. Všichni jste tak málo chápaví...“

Zvrátil hlavu a propukl v hlasitý smích, který se odrážel od rozměrných prázdných sedadel. Z císařova příkazu zůstala vrata cirkusu uzavřená. *Circus Maximus* bude pro tuto noc jeho útočištěm. Ať si plebs najde jiné místo, kde si zachrání život před plameny. Obrovská budova, kterou v minulosti Traianus nechal pokrýt mramorem, jen tak lehce nevzplane. A odnese-li vítr dým k jihu, nenastane žádný problém. Tedy pro něj. Jedině to bylo podstatné. On.

„Ano, je to znamení, které mi sesílají bohové,“ pokračoval Commodus nahlas, aniž se však na kohokoli podíval. Jeho oči bloudily po majestátních sedadlech, jako by přednášel projev k přízračnému davu, pro ostatní neviditelnému. „Znovu založím Řím. Z popela vzejde nové město, nové impérium, nový řád...“

Ale umlkl. Náhle sraštil čelo a rychle se obrátil na velitele praetoria.

„Postavil jsi stráž ke všem branám?“ zeptal se.

„Ano, auguste. Do cirkusu nikdo vejít nemůže, nik...“

Quintus Aemilius větu nemohl dokončit.

„Nééé, hlupáku! Nemyslím tuhle bránu. Pro Hercula samého, taková neschopnost, taková zaslepenost! Starosti mi dělají brány města, kudy se do Říma vchází a kudy se z něj vychází. Jsou praetoriáni na přístupech do města?“

„Ne... oheň... chránit život císaře by-lo mou prio-ritou...“ omlouval se Quintus Aemilius, ale u některých slov slyšitelně zaváhal.

„Tak tam postav stráž, budižkničemu, ale důležitější je, aby nikdo neodešel, především však, víš kdo. Žádná z těch žen nesmí opustit Řím, za žádných okolností.“

V tu chvíli Quintus Aemilius pochopil a uvědomil si, že císař má důvod ke znepokojení. Navzdory prohlubujícímu se šílenství Commodus projevoval chvilky jasnozřivosti a prozíravosti a toto byla jedna z nich.

„Vezmu si to osobně na starost.“

„To očekávám, je to pro tvé dobro. Unikne-li některá z nich, poneseš za to zodpovědnost.“

Quintus Aemilius přikývl s čelem oroseným studeným potem, zanechal císaře, jenž dál v zamyšlení pozoroval obrovská sedadla, a odešel k branám Říma. Commodova výhrůžka mu stále zněla v uších.

Takto otevřeně mu císař vyhrožoval poprvé.

To se mu pranic nelíbilo.

Rezidence rodiny Severů, Řím

Dým zhoustl. Všichni diskutovali. Dýchalo se jim těžce. Uprostřed rozrušených hlasů a vzájemných útoků se nechal slyšet Alexianus.

„Dobrá. Uděláme, co říká Iulia. Opustíme *domus*.“

Sám se s několika ozbrojenými otroky postavil do čela průvodu. Za Alexianem šla Iulia s malými chlapci. Čtyřletý Bassianus a tříletý Geta se pevně drželi matčiných rukou. Za nimi Maesa s malou, několikaměsíční Sohemíí v náručí. Průvod uzavírala další skupina ozbrojených otroků, jimž velel *atriensis* Calidius.

Uprostřed povyku postupovali vpřed. Mnozí lidé utíkali proti nim. Kolem samý zmatek a křik. Střetli se s několika hlídkami *vigilů*, kteří běželi směrem k severu, vybavení nejrůznějšími vědry, žebříky a sekerami.

Pospíchali k řece. Brzy dorazili do blízkosti Trojité brány (Porta Trigemina), která vedla k řece a k říčnímu přístavu v okolí starého fora Boaria. „Zastavte!“ zvolal Alexianus.

Celá skupina se v mžiku zastavila. Malá Sohemias v Maesině náručí plakala, neboť vnímala zrychlený tlukot matčina srdce. Bassianus a Geta naopak vystrašeně zachovávali ledový klid. Iulia se přes ramena otroků podívala dopředu. Spatřila desítky praetoriánů, připravených k vojenským kontrolám u bran města.

Alexianus se otočil a podíval se Iulii přímo do očí. Jsou tady kvůli ní, ona sama je přiměla k odchodu z města.

Iulia stála nehybně, velmi pevně. Myslela na to, že klíčem ke všemu je odchod, únik z vězení, kterým se Řím stal. Nepočítala však s tím, že uprostřed zmatku způsobeného požárem praetoriáni rozestaví kontroly. Cítila Alexianův upřený pohled.

„Nesmíme prozradit, kdo jsme,“ řekla Iulia.

„Když neprokážeme svoji totožnost, nenechají nás projít v žádném případě,“ odpověděl Alexianus.

Přikývla. To je jisté. Avšak prokážou-li svoji totožnost, všechno bude záležet na pokynech, které dostali praetoriáni od Quinta Aemilia, a na tom, co císař osobně nařídil veliteli praetoria.

„Co uděláme, matko?“ zeptal se malý Bassianus, jenž cítil, že Iuliina ruka tiskne tu jeho větší silou. Geta mlčel. Měl na krajíčku, ale Bassianus neplakal, tak on také ne. Vždycky ve všem soutěžili. Kdo se nají dřív, kdo poběží rychleji, kdo vyskočí výš, kdo je statečnější.

„Vrátíme se,“ připustila Iulia a poraženě vzdychla. Měli útěk na dosah...

Alexianus pocítil úlevu. Nerad se stavěl proti švagrové. Iulia byla milá, inteligentní a krásná a Maese věrná sestra. Občas však bývala příliš vznětlivá. Septimius Severus v ní určitě viděl právě tohle – nevyčerpatelnou energii v krásném těle. Maesa je také krásná, ale založením mírnější. Alexianus se uklidnil, když viděl, že nemusí jednat proti své předvídatosti, jež mu říkala, že snaha projít přes kontrolu u Trojité brány nepřinese nic dobrého.

„Dým už není tak hustý,“ podotkla Maesa. „Zdá se, že *vigilové* dělají svou práci dobře.“

Alexianus souhlasně pokýval hlavou. Iulia také. Vzduch byl čistší. Přestože pach dýmu byl stále silný, dalo se dýchat lépe.

Nikdo ze skupiny, již soustředěné na návrat do velkého domu rodiny Severů, si nevšiml zkoumavého pohledu centuriona, jenž velel vojenské kontrole u Trojité brány. Praetorián zaznamenal přepychové šaty onoho malého průvodu, který se otočil několik metrů od stráží. Velmi vážně se obrátil na jednoho ze svých mužů.

„Běž za nimi. Dál od nich, a ať tě nevidí. A vrať se, až se dozvíš, kam šli a o koho jde.“

Iulia, Maesa, Alexianus a zbytek skupiny, všichni se sklopenými hlavami, se při návratu vyhýbali oblastem, kde bylo nejvíce dýmu. Kráčeli do blízkosti přístavu, aniž se přiblížili k jiné bráně, aby se vyhnuli vojenským kontrolám. Při požáru je vždycky dobré mít po ruce vodu, i kdyby to mělo být jen na namočení hadru nebo houby, s níž si člověk zakryje tvář, aby mohl dýchat a vystříhat se alespoň zčásti vdechování kouře.

U Tibery se ocitli obklopení desítkami *vigilů*, kteří pod dohledem několika dalších praetoriánů nakládali vědra s vodou na velké vozy, jimiž je přepravovali k ohnisku požáru. Setkali se tam s Plautianem, jenž křičel na jednoho centuriona, aby práce uspíšil.

„Co tu děláte?“ vyhrkl na ně téměř bez pozdravu. „Máte být doma pod ochranou ozbrojených otroků. Město je vroucí kotel, holé šílenství.“

„Pro dým se nedalo dýchat,“ vysvětlil Alexianus, ale Plautianus tušil, že je za tím něco víc.

„Iulia, pravda?“ zeptal se potichu, s pohledem upřeným na manželku Septimia Severa, která pažemi objímala děti, aby je uklidnila.

Alexianus nic neřekl, ale přisvědčil.

„To bylo čiré bláznovství,“ pokračoval Plautianus ještě šeptem. „U ní mě to nepřekvapuje, ale od tebe jsem očekával víc rozumu. Jestli se to Septimius dozví, nepočítej s ničím dobrým.“

„Však víš, jaká Iulia je,“ uvedl Alexianus na svou obranu.

A Plautianus to věděl velmi dobře. Chytrá, tvrdohlavá a krásná. Tak ji viděl on. Že je chytrá, poznal pouhých pár měsíců po její svatbě se Septimiem. Pro většinu lidí, kteří ji neznali dobře, byla Iulia pouze velmi pěkná manželka správce nejvýznamnější dunajské provincie a cizinka. Plautianus však postupně pochopil, že Iulia je mnohem víc než jen krásná. Teď se však dopustila chyby, a to se mu hodilo. Zamířil přímo k ní.

„Jestli se Septimius dozví, že ses snažila odejít z Říma bez císařova svolení, a k tomu s dětmi...“

Iulia se nedala zastrašit a bránila se: „Hoří, je mimořádná situace.“

Plautianus nebyl zvyklý, aby ho někdo přerušoval, a zapomněl, co chtěl říci. Iulia využila chvilky Plautianovy nejistoty a po svém způsobu zaútočila.

„Budeš to snad ty, kdo mému manželovi řekne, co jsem chtěla udělat?“

Plautianus se k ní přiblížil. Malý Bassianus a jeho bratříček Geta cítili, jak se matčiny ruce potí, ale ani na chvíli je nepustila.

„Septimius by možná měl vědět, že jeho manželka nedbá rozumu do té míry, že vystavuje nebezpečí jeho děti.“

Bassianus se podíval na matku a potom na Plautiana. Chtěl všemu porozumět, ale nemohl. Šlo o záležitosti dospělých. Příčiny hněvu, jehož byl svědkem, si nebyl schopen ani představit. Domníval se, že je matka pouze vzdálila od ohně, a to se malému zdálo jako dobrý nápad.

„Manžel moc dobře ví, s kým je ženatý. Vybral si mě, pamatuješ?“ opáčila Iulia, aniž o krok ustoupila. Naopak Maesa se s plačící Sohemií v náručí vzdálila.

„Velmi dobře víš, že císař drží v Římě všechny manželky a děti správců těch provincií, kteří mají pod svým velením legie. Tím si zajišťuje jejich absolutní věrnost,“ prohlásil nakonec Plautianus, když si vzpomněl, co chtěl předtím říct. „Hlídá zejména tebe, Salinatrix, manželku Clodia Albina, správce Británie, a Merulu, ženu Pescennia Nigra, správce Sýrie, protože manžel každé z vás disponuje třemi legiemi. Jsi manželka jednoho z nejmocnějších správců, a proto císařův zrak nikdy nepřestane hlídat jak tebe, tak všechny, kteří tě obklopují,“ pokračoval Plautianus a vyslovil to, co Iulia, Maesa i Alexianus i všichni římsští patricijové věděli, ale co se nikdo neodvážil říct nahlas. „Pokud tě praetoriáni poznají a uvidí, že se snažíš utéct z města i s dětmi a bez svolení císaře, Septimius přestane být v řádu hodin správcem v Pannonii a nevíš, co bude s tebou, s dětmi, ani co bude s námi, počínaje samotným Septimiem. Tvá neovladatelná prchlivost nás všechny znovu vystavila nebezpečí. Jednou nás to bude stát život.“

Iulia zamýšlela oponovat. Zejména pro slovíčko „znovu“, protože nikdy dřív neudělala nic, co by mohlo poštvat císaře Commoda proti jejímu manželovi. Ono „znovu“ bylo laciné slovo, vzešlé pouze z Plautianových obav. Plautianus byl manželův důvěrný přítel, ale vždycky stál proti ní, vždy se jí před rodinnými příslušníky snažil připravit o dobré jméno. Plautianus viděl, že se jeho vliv na Septimia snižuje tou měrou, jak rostla Septimiova láska k Iulii. Odtud pramenila zášť vůči ní. To Iulia rozpoznala velmi dobře. Zamračila se. Byla v Plautianově zlobě vůči ní jen žárlivost, nebo ještě cosi temnějšího?

Nakonec však mlčela, neboť bylo jasné, že se dopustila chyby, ačkoli v duchu se jí nezdálo, že by došlo k něčemu vážnému, protože u Trojitě brány je nepoznali. Chovala naději, že se jim uprostřed zmatků podaří z města uniknout. Nešla by se shledat s manželem. Ne, to by nad sebou vyškla ortel smrti. Nad sebou a nad všemi ostatními, jak prohlásil Plautianus, avšak hořelo kolem dokola císařského paláce. Zachránili císaře? Co kdyby samotný Commodus tu noc zemřel? Kdyby k tomu došlo, kdyby Commodus zmizel, v tom případě měla naprosto jasno. Bez zastavení by běžela za manželem. A kdyby se ukázalo, že je císař živý a v plné síle, znovu by projevila opravdovou věrnost a podřízenost. Není blázen ani se nenechá

ovládat prostoduchou vznětlivostí. Všechno měla promyšlené mnohem lépe, než si kdokoli dokázal přestavit. K čemu by ale bylo vysvětlovat tohle Plautianovi?

To zamýšlela a nedopadlo to dobře. Ale nic není ztraceno. Otočila se, popadla děti a zamířila k rezidenci rodiny Severů. Při první příležitosti, která se naskytne, se o útěk pokusí znovu. Nelíbí se jí být kohokoli rukojmím.

Plnou rychlostí ji míjely nejrůznější vozy naložené stovkami věder a vodními čerpadly.

Boj s ohněm pokračoval.

Praetorián ve chvějícím se stínu ulice pozoroval, jak Iulia Domna se zbytkem rodiny vešla do nezaměnitelného obydlí správce Horní Pannonie. Jakmile se dveře domu zavřely, otočil se a spěšně odešel. Musí informovat své nadřízené na vojenské kontrole u Trojité brány. Oni už rozhodnou, jak s informací naložit.

III

*

ŘÍM V POPELU

*

Marcellovo divadlo, Řím Počátek roku 192 po Kristu

Senátor Pertinax v doprovodu svého syna Helvia vešel s dalšími kolegy do velkého Marcellova divadla. Císař všechny svolal do této velkolepé budovy, což nebylo obvyklé. Pertinax zrakem hledal veterána Claudia Pompeiana, ale nenašel ho. Na senátorově místě byl přítomen jeho syn Aurelius Pompeianus a potvrdil, že se otec znovu odvolal na chabé zdraví a pokročilý věk, aby se zasedání senátu nemusel účastnit.

Claudius Pompeianus byl před časem obviněn z účasti na spiknutí proti Commodovi, které vedla jeho manželka Lucilla, sestra samotného císaře. Nakonec byl ale osvobozen. Commodus nezapomněl, že starý senátor odmítl císařskou tógu, když mu ji nabídl Marcus Aurelius. Šlo o natolik významné gesto, že mu Commodus, syn Marka Aurelia, nadále důvěřoval a přijal jeho nevinu. Od té doby se Pompeianus držel stranou politického života. Jako jedinému mu Commodus toleroval nepřítomnost v senátu, který svolal.

Kromě Pompeianova syna však Pertinax spatřil svého tchána Tita Flavia Sulpiciana a jeho syna.

„Proč nás sem svolal?“ zeptal se Sulpicianův syn.

„Chce, abychom byli všichni přítomni,“ odpověděl Pertinax cestou divadelní chodbou, „a do kurie starého fora se všichni senátoři nevejdou. Pompeiovo divadlo se Commodovi ani žádnému jinému císaři nezamlouvá, protože tam zavraždili Iulia Caesara. Proto se rozhodl pro tuto budovu. A bude pro nás velká, nás senátorů je na sedm set, ale sedadla Marcellova divadla pojmou víc než deset tisíc osob...“

Pertinax však větu nedokončil. Jakmile se objevili na nejspodnější *cavea* obrovského areálu, zůstali s ústy dokořán. Sedadla Marcellova divadla byla v rozporu s tím, co si představoval Pertinax, plná lidí. Nejspodnější část, *ima cavea*, byla určená příslušníkům senátu (*patres conscripti*) a obsadili ji četní, stejně překvapení senátoři. *Media cavea* totiž vřela tisíci vojáků praetoriánské gardy, namísto aby byla prázdná, a v nejvyšších patrech nahoře, v *summa cavea*, bylo také množství lidí – místní magistráti, jezdcí, významní obchodníci a vysoce postavení císařští hodnostáři... Každý, kdo

v Římě něco znamenal, byl toho dopoledne v Marcellově divadle společně se členy senátu, všichni navíc pod dohledem téměř celé praetoriánské gardy.

„Aurelie, tvůj otec dnes přijde o něco velkého,“ pronesl Pertinax, „ačkoli nevím, zda z nás není nejchytřejší. Nebo má nejvíc štěstí.“

Mladý Aurelius Pompeianus přikývl, ještě s otevřenými ústy. Pertinax, jeho syn Helvius, Titus Flavius Sulpicianus a jeho vlastní syn se usadili. Připojil se k nim veterán Dio Cassius.

Krátce nato přišel i zbytek senátorů.

Chvíli poté, co se kapacita areálu zcela naplnila, bylo slyšet *buccinatory*, kteří z plných plic zatroubili, aby ohlásili příchod římského císaře.

Praetoriánská garda v *media caeve* se vztyčila a senátoři i publikum v horní části divadla z úcty a preventivně pro všechny případy napodobili vojáky.

Commodus vjel v dlouhé císařské purpurové tóze visící po stranách koňského postroje. Císař seděl na koni, objel půlkruh před *imou caveou* a vystoupal po široké dřevěné lávce, kterou tam umístili proto, aby zvíře okované zlatými podkovami, jež ve slunečním světle zářily, mohlo bez uklouznutí dojít na divadelní scénu.

„To je kuň z císařského čtyřsprěží zelených, které vždycky v Cirku Maximu vítězí,“ připomněl mladý Titus se zmatenou směsicí strachu, obdivu a pohrdání vůči takovému teatrálnímu císařovu vjezdu.

„Ano,“ souhlasil Pertinax, jenž byl na Commodovy výstřednosti už zvyklý, stejně jako jeho syn, jako Sulpicianus, Titův otec, jako veterán Dio Cassius, ostatně jako všichni.

Přesto všechno působilo tak přehnaně, že by to bylo spíš k smíchu, kdyby jim čirá hrůza nestahovala hrdlo. Co nepředvídatelný císař spřádá a zamýšlí tímto podivným shromážděním senátu a zbytku úředníků a významných Římanů za přítomnosti celé císařské gardy? Vskutku, právě tohle Pertinaka zneklidňovalo nejvíce – mít za zády pět tisíc po zuby ozbrojených praetoriánů. Obrátil se na Diona Cassia:

„Co si o tom všem myslíš, příteli můj?“

Cassius tiše odpověděl.

„Myslím na Caligulu, který už před časem řekl, že by byl rád, kdyby měl senát jediný krk, aby mohl skoncovat se všemi senátory jediným trhnutím. Nebo to aspoň říkají. A za zády máme celou ozbrojenou praetoriánskou gardu. Mají víc mečů než my krků. Na to myslím.“

Pertinax souhlasně pokýval hlavou. To potvrdovalo jeho nejhorší předtuchy.

Trubky zazněly ještě jednou, zatímco císař sesedal z koně a usazoval se uprostřed scény na velký trůn. Augustus Commodus dal dlaní obrácenou dolů pokyn, jako by vyzýval přítomné, aby se usadili. Přestože praetoriánská garda setrvala ve stoje, senátoři se uvelebili na sedadlech. Přítomní na *summa caeve* také zůstali stát, aby mohli vidět, co se bude dít. Ani jim nebylo jasné, zda císařovo znamení platí i pro ně. Existují-li pochybnosti, je za Commoda lepší nedělat nic. Dobrým nápadem je dokonce zdržet dech.

Na shromážděních senátu bylo obvyklé, že se konzulové daného roku rozmístili po obou stranách vedle císaře. Bylo však obtížné vést záznamy o tom, kdo je daný rok konzulem, natož daný měsíc. Commodus používal prodej konzulské funkce jako způsob k nabytí dodatečných prostředků do své pokladny, aby tak nadále mohl platit přepychové *ludi*, ať už v podobě gladiátorských zápasů, výstředních lovů, nebo honosných závodů čtyřspřeží. Když bylo velení praetoria v rukou předčasně zesnulého Cleandra, Commodus zařídil, aby *praefectus* gardy prodal konzulské místo dokonce osmadvacetkrát.

Onoho dopoledne však na scéně vedle velkého trůnu, který augustovi poskytl útočiště, stál jediný muž: všemocný nový *praefectus* praetoria – Quintus Aemilius Laetus.

Commodus se neobrátil ani k senátorům ani ke zbytku přítomných. Omezil se na to, že se podíval na Quinta Aemilia a pronesl k němu jediné slovo:

„Konej.“

Znělo to jako rozsudek a Pertinax, jeho syn Helvius, Dio Cassius, Titus Flavius Sulpicianus a jeho syn, mladý Aurelius Pompeianus i mnozí další senátoři se za sebe zděšeně ohlédlí. Pozorovali *mediu caveu*, kde byla celá ozbrojená praetoriánská garda. Žádný voják se ale ani nepohnul ani neučinil pohyb, aby vytáhl z pochvy meč. Senátoři tedy opět pohlédli na scénu. Quintus Aemilius učinil dva kroky vpřed a roztáhl papyrus, z něhož začal veřejně předčítat.

„*Imperator Caesar Augustus Commodus* si přeje učinit před senátem a dalšími představiteli římského lidu a před císařskou gardou významné prohlášení. *Imperator Caesar Augustus* zaprvé dává na vědomost, že hrozný požár, který před několika týdny zpusťošil naše drahé město, není kletbou, nýbrž znamením bohů pro svého druhu a zástupce zde v Římě, císaře Commoda, převtěleného Hercula mezi námi, obyčejnými smrtelníky. Je to znamení, které nám ukazuje nový směr, kam se nyní Řím bude ubírat, nový Řím, jenž povstane z popela této oběti, která bude v našich životech předělem. Požár sám o sobě byl očistný a sloužil k pročištění města od jeho mrtvolné minulosti na cestě k budoucnosti na božském Olympu. Avšak pro dosažení této nové situace, pro znovuzrození, se Řím musí změnit, musí povstat jinak v porovnání s tím, jak jej odhalila výheň rozžhavených plamenů.

První oznámení zní, že město Řím již nebude ve světě známé pod tímto starým názvem, nýbrž pod jménem velkého božského vůdce, jenž mu vládne v době jeho znovuzrození: od nynějška se bude pro všechny nazývat ‚Commodova kolonie‘.“

Quintus Aemilius na chvíli přestal číst, aby nabral dech a dodal si odvahy. Hřbetem levé ruky si přejel po bradě. Ještě mu toho zbývalo hodně k přečtení, papyrus byl dlouhý.

Senátoři se sice chtěli k záležitosti vyjádřit, nikdo se ale neodvážil ani špitnout. Velitel praetoria pokračoval:

„Nové město v nové době zároveň vyžaduje nový způsob počítání slavného času, který uplynul od jeho znovuzrození. Takže od nynějška se měsíce již nebudou nazývat jako doposud, nýbrž se začnou zkráceně označovat podle každého z dvanácti jmen našeho božského císaře: *Amazonius, Invictus, Felix, Pius, Lucius, Aelius, Aurelius, Commodus, Augustus, Herculeus, Romanus, Exsuperatorius*.“

V tom okamžiku začal být slyšet šepot. Pertinax se obrátil na Diona Cassia.

„Totéž udělal Domitianus. Poslední z Flaviů také začal měsíce označovat jinak.“

„Ale odvážil se změnit názvy jen několika málo měsíců,“ odpověděl stále potichu Dio Cassius. „Commodus změnil všechny názvy kromě toho, který je věnovaný Augustovi. Jako by to nestačilo, dal nové jméno i městu.“

Jisté je, že Domitianus byl zavražděn gladiátory. Dio Cassius svrátil obočí. Byl snad tohle důvod, proč se Commodus v posledních letech věnoval vraždění desítek, stovek gladiátorů? Třeba není takový blázen, jak si všichni myslí, a tato výstřednost zabíjet není nic jiného než preventivní útok.

Quintus Aemilius však pokračoval s dalšími prohlášeními:

„Zítřka ráno bude svržena socha Neronova kolosu, který se tyčí vedle Flaviova amfiteátru, a na jeho místě bude umístěna hlava našeho drahého a božského císaře Commoda, jemuž všichni za tolik vděčíme. U zápatí sochy bude umístěn lev připomínající, že božský Commodus je mezi Římany nový Hercules, průvodce našimi nejistotami a mocný obránce našich potřeb. Aby nikdo nezapomněl na jeho sílu, na piedestalu od nynějška bude možné číst, že náš císař je ‚jediný levák, který dvanáctkrát zabil tisíc mužů‘⁵.“

Tím četba skončila. Quintus Aemilius se zhluboka nosem nadechl a prudce vydechl vzduch ústy. Sroloval papyrus, ustoupil několik kroků vzad, a jakmile našel místo na úrovni císaře, dodal:

„Tohle shromáždění skončilo!“

A tak tomu bylo. Nedošlo na hlasování, nepřišla řada na jiná vyjádření či debatu. Commodus se širokým úsměvem vstal a přistoupil k veliteli praetoria, který zůstal pevně stát uprostřed scény.

„Četl jsi dobře, ale bez velkého přesvědčení, Quinte,“ sdělil mu šeptem. „Chci ve tvém hlase slyšet víc zaujetí, když vyhlašuješ tak závažná rozhodnutí. Rozuměls?“

„Ano, auguste.“

„Mě neoklameš,“ zakončil Commodus s nesouhlasným úšklebkem, který v sobě skrytě obsahoval další výhrůžku.

Quintus Aemilius ji zaznamenal. Již podruhé se na něj augustus obrátil tímto pohrdavým tónem plným odsouzení. Přesto nic neřekl. Pouze stiskl rty a tiše pozoroval, jak císař znovu jede majestátně na koni. Po koňském hřbetu splývalo dlouhé rozvinuté císařské purpurové *paludamentum*, jímž

⁵ Doslovně Dio Cassius, *Historia romana*, 73, 22-23.

se *Imperator Caesar Augustus* honosil, zatímco v sedě na koni odjížděl ze scény Marcellova divadla. Následovala jej početná skupina praetoriánů. Ale Quintus Aemilius setrval ve středu prázdné scény, jako by měl pověření zkontrolovat, že všichni lidé odešli v pořádku a že se nikdo neopovážil projevit nějaký nesouhlas s tím, co bylo předneseno.

Skutečně, všichni divadlo opouštěli. Skupina senátorů potichu mumlala.

„Je třeba promluvit s Quintem Aemiliem,“ odvážil se vyslovit Pertinax.

„Já to nebudu,“ odpověděl Dio Cassius, vždy krajně uvážlivý a ještě uvážlivější v dobách, kdy Commodovo šílenství bylo podivné a nepředvídatelné, „ale chceš-li to udělat, tady ho máš. Sřetneme se s ním, ještě než vejdemo do chodby. Jenom nevím, co bys mu tak mohl říci, aby si to nechal projít hlavou.“

„Něco mě napadlo,“ opáčil Pertinax. Posunkem naznačil synu Helviovi, ať pokračuje se skupinou, zatímco on se vydal směrem k veliteli praetoria.

Quintus Aemilius si všiml, že jeden z dlouholetých senátorů se blíží ke scéně. Znal ho velmi dobře. Věděl, že se starý Pertinax, syn propuštěnce, stal senátorem na základě bojů na desítkách bitevních polí od Británie přes Dunaj až po Sýrii, včetně tvrdých vojenských tažení Marka Aurelia proti Markomanům. Nechtěl s ním tedy mluvit nějaký zbabělec nebo zbohatlý aristokrat, nýbrž muž, jenž svůj osud ukul bojovou statečností. Quintus Aemilius si ho vážil. A protože viděl, že Pertinax setravá proti němu a čeká, až všichni odejdou, bezpochyby proto, aby s ním mohl daleko od všetečných očí a uší mluvit, vzdal mu úctu, kterou k senátorovi cítil, a vyčkal také v tichu.

Zůstali na scéně sami, přímo u vstupu do chodby, kudy se vycházelo z Marcellova divadla.

„Pochopil jsem, že mi chceš něco sdělit,“ pronesl nakonec Quintus Aemilius. „Važ však dobře svá slova, neboť císař podezírá všechno a všechny a mým úkolem je ho upozornit na jakýkoli pokus o vzpouru, ať už ze strany hraničních správců, nebo ze strany nějakého senátora.“

Pertinax pokýval hlavou. Nejprve se kolem sebe rozhlédl. Nikde nikdo.

„Děkuji ti, že mě vyslechněš, a také ti děkuji za upozornění, ale myslím, že se mnou souhlasíš v tom, že císař přijímá každý den rozhodnutí více... jak jen to říct...“ Pertinax hledal slova, která by nebylo možné považovat za obviňující ani kritizující. „Ano, že císař přijímá každý den neočekávaná rozhodnutí. Problém je v tom, že nikdy nevíme, co se může stát následujícího dne.“

„Ano, je to tak,“ připustil Quintus Aemilius a také se rozhlédl. „Nevím ale, kam tím míříš, senátore.“

Než vyslovil, co chtěl, Pertinax se zhluboka nadechl. Jsou okamžiky, kdy někdo musí nějak zasáhnout, a Quintus Aemilius se nachází v nejlepší postavení, aby tak učinil. Nebo alespoň umožnil, že zasáhne někdo jiný.

„Ty, *vir eminentissime*,“ pokračoval Pertinax, užívaje ustálený výraz úcty vhodný pro situaci, kdy se člověk obrací k veliteli praetoria, „varoval jsi mne

a vidím v tom dobrý úmysl a chci ti oplatit stejnou mincí. Cítím povinnost tě upozornit, aby sis uvědomil, co se děje.“

„Co se děje? Že císař změnil jméno města a názvy měsíců v roce? V tom nevidím velký problém.“

Pertinax zakroutil hlavou.

„To, co se stalo dnes, není důležité. Pro mě za mě, ať nazývá Řím a měsíce v roce, jak chce, ale dnes jde o tohle, zítra o něco jiného. Znepokojují nás podobné nicotnosti a pro ně nevidíme to podstatné. Ty sám nevidíš to zásadní ve vztahu ke svému postavení.“

„A co je pro mě to zásadní?“ zeptal se Quintus Aemilius.

„Rufus, Quartus, Regillus, Motilenus, Gratus, Perennis, Aebutianus, Cleander...“ Pertinax začal vypočítávat bývalé velitele praetoria, kteří byli ve funkci před samotným Quintem v letech předcházejících Commodově vládě. „Promiň, nejmenuji-li je popořádku, ale sám se mnou budeš souhlasit, že je těžké si vzpomenout na jména tolika *praefectů*, kteří upadli v nemilost. Všichni zmizeli z veřejného života nebo jsou mrtví, z císařova příkazu přímo popravení. Musím toho říkat víc?“

Pertinax zmlkl, otočil se a dal se na odchod.

„To, co jsi řekl... co mi radíš, je zrada,“ vyhrkl Quintus Aemilius.

Senátor se zastavil a otočil.

„Je mi šedesát šest let, Quinte, jsem na konci svých dní, ale ty jsi mladý. Právě ty.“

Dlouholetý senátor se měl znovu k odchodu a zanechal *praefecta* praetoria uprostřed scény obrovského prázdného amfiteátru v zamýšlení a se svěřenou hlavou.

IV

*

AMFITEÁTR SVĚTA

*

Flaviův amfiteátr, Řím Léto roku 192 po Kristu

Prošli kolem obrovského kolosu, který se tyčil vedle Flaviova amfiteátru. Na piedestalu už byl nový nápis a na vrcholu kyklopského sousoší se impozantně honosila Commodova obrovská hlava. Iulia přicházela uprostřed tlačence spolu s malým Bassianem a Getou, obklopená skupinou silných otroků, kteří se snažili, aby jí uvolnili cestu. Došli k jednomu z více než sedmdesáti vstupů, jimiž se vcházelo dovnitř obrovské oválné budovy. *Atriensis Calidius* ukázal tabulku s povolenkou, která určovala místo, jež měla s dětmi přidělené, aby se zúčastnily představení. Propuštěnci, kteří kontrolovali přístup, přikývli a malá skupinka prošla uličkou ozbrojených praetoriánů a vstoupila do amfiteátru. Začal dlouhý a pomalý výšlap přes *vomitoria*, síť tunelů, které rozdělovaly padesát tisíc diváků do různých úrovní sedadel gigantického komplexu z kamene, cihel a mramoru.

Přestože byla provdaná za senátora, kteří měli rezervované celé první poschodí sedadel, tedy *caveu* nejbližší k aréně, Iulia coby žena musela stoupat vzhůru. Na místa tak blízká představení měly přístup jen ženy císařské rodiny, které mohly sedět s císařem přímo v *pulvinaru*, majestátní císařské lóži. Nebo vestálky, jimž také vyčlenili privilegovaná místa vedle arény, a navíc zvláštní přístup do objektu určený pouze jim. Zbytek žen, tedy manželky senátorů, úředníků, jezdců nebo bohatých obchodníků, musel stoupat vzhůru po schodech.

Na druhém stupni se Iulia a její průvod střetly s různými *equites*, společenskou třídou, která následovala patricie a senátory. Zaujali pro sebe celé toto poschodí, společně s významnými státními úředníky. Na třetí a čtvrté úrovni sedadel se na odpovídajících místech, očíslovaných a vyznačených čarami v mramoru, který pokrýval všechna sedadla, uvelebovali nejruznější občané, vždy seřazení podle ekonomického a politického významu.

A všude praetoriáni, stovky praetoriánů.

Commodus chtěl mít všechno dokonale pod kontrolou a Flaviův amfiteátr byl zcela obsazený vojáky. Člověk nemohl zajít za roh oné nekonečné řady schodů, aniž natrefil na další a další vojáky rozestavené ve všech koutech. Pozorně a vždycky přísně hlídali a upřeně se dívali, odhodlaní zabíjet, pokud by to císař vyžadoval.

„Jdeme,“ řekla Iulia dětem, které byly zřejmě uchváceny pohledem na tolik vojáků. Pro malé chlapce, poskakující vedle své matky, šlo o první dopoledne ve velkém amfiteátru světa. Byli rozrušení. Nebylo obvyklé, aby tak malé děti chodily na hry. Nic však nestanovovalo minimální věk přístupu na boje gladiátorů nebo tzv. *venatio*, strhující lov divoké zvěře, což byl program ohlášený pro tento den.

„Bojím se. Neber z sebou děti. Dnes ne,“ snažně prosila Maesa svou sestru před odchodem z domu. Iulia však byla neústupná.

„Dnes víc než kdy jindy musím být v amfiteátru a děti také. Uvidí-li císař, že se bojíme, upadnu v podezření a se mnou celá rodina a nikdo z nás nebude v bezpečí, ani děti ne. To zahrnuje i tebe, drahá sestro, Alexiana i vaši malou Sohemii.“

Maesa přikývla. Dokonce změnila názor.

„Možná bychom měly jít taky,“ odvážila se navrhnout, ale jen tázavým tónem.

„Ne,“ odpověděla Iulia. „Sohemias je ještě kojeneček a ty ses mi včera svěřila, že jsi těhotná. A to tě omlouvá. Kromě toho, moje přítomnost a přítomnost mých dětí je z naší strany dostatečným důkazem věrnosti císaři. Lituji jen toho, že tě nebudu mít po svém boku, abych se mohla aspoň trochu vyhnout pohledům a komentářům všech těch harpyjí.“

Maesa si v reakci na sestřinu zlobu dopřála malý úsměv.

„Máš na mysli Salinatrix a Merulu?“ zeptala se a zmínila dvě ženy, které spolu s ostatními manželkami senátorů Iulii a její sestrou vždycky pohrdaly, protože je považovaly za neřímské cizinky.

„Nejhorší je Salinatrix,“ procedila Iulia mezi zuby. „Je to zmije. Kdyby se kousla do jazyka, otrávil by se vlastním jedem. Ale co už, v každém případě jdu.“ Tak rozhovor ukončila.

Iulia a děti nyní stoupaly do pátého podlaží Flaviova amfiteátru, kde se setkaly s ještě větším množstvím praetoriánů, kteří hlídali přístup do poslední úrovně. Bylo to místo nejvzdálenější arény a jediné chráněné stálým stropem, neboť dlouhá řada sloupů posledního podlaží amfiteátru umožnila usadit nad celou tuto úroveň střechu. Ženy pod ní byly stíněné před sluncem a nevlídností počasí lépe než zbytek diváků v objektu, kde jinak záleželo na tom, zda se mezi dvěma sty padesáti stěžni roztáhlo veliké látkové *velarium*, či nikoli. Pro tento den zůstávala prozatím obrovská plachta složená.

Robustní Calidius se zbytkem otroků zůstal v chodbičce. Otroci neměli povolen přístup na žádnou úroveň.

Iulia se zhluboka nadechla, vzala syny za ruku a prošla mezi praetoriány. Brzy ucítila pronikavé a pohrdavé pohledy žen mnoha senátorů. Dobré bylo jediné to, že když se od nich oddělila, nechaly ji projít, aby si našla přidělené místo a mohla být účastna představení, které císař Commodus na dnešní dopoledne připravil.

„Z čeho jsme měli mít strach?“ zeptal se malý Bassianus tiše matky, neboť měl ještě v hlavě čerstvý rozhovor mezi matkou a tetou Maesou.

Mluvíly o tom, že mají strach, a malý chlapec nechápal, z čeho jsou obě tak vyděšené. Podle toho, co pochopil, šlo o něco, co se mohlo přihodit tady, ve Flaviově amfiteátru. Díval se dolů do arény, odkud vyjdou šelmy, jak mu vysvětlili. Zvířata budou hodně daleko. Malému Bassianovi se na takovou vzdálenost nemůže nic stát.

Matka neodpověděla. Jen uchopila chlapcovu ruku ještě pevněji. Chlapec si to správně vyložil jako znamení, že má být potichu.

Podzemí Flaviova amfiteátru, Řím

Císař Commodus spěšně krácel dlouhým tunelem, který spojoval *ludus magnus*, kudy vcházeli gladiátoři, s obrovským římským amfiteátre. Velitel praetoria Commoda ve těsné blízkosti následoval, ale dával si dobrý pozor, aby se ani na okamžik nedostal na úroveň jeho boku, což by si augustus bezpochyby vyložil jako nedostatek úcty. Ke smrti by pak byl jen krůček, což Quintus Aemilius nechtěl riskovat.

V oválu Flaviova amfiteátru existovala brána uzpůsobená pro císařskou rodinu, ale Commodus rád vcházel do obrovského prostoru téměř místem jako gladiátoři. Skutečně mu činilo velké potěšení všechno, co souviselo s hrami a bojem oněch mužů. Bylo běžné, že se uvolil svést osobně boj s gladiátorem, ovšem v soubojích zorganizovaných tak, aby měl v boji vždy nějakou výhodu. Po ranním lovu měl pro tento den připravené zvláštní představení.

Ale všechno má svůj čas.

Jeho vášeň pro gladiátorské *ludi* podporovala zvěsti, že samotný císař je synem vzešlým z nemanželského vztahu ženy Marka Aurelia Faustiny s krásným gladiátorem. Byla to pravda? Commodus rozhodně neudělal nic proto, aby tyto zvěsti vyvrátil, pokud skutečně byly lží.

Došli do podzemního labyrintu, *hypogea*, řady chodeb, které vedly podzemím Flaviova amfiteátru. Commodovi nečinilo žádné potíže rychle se tam pohybovat. Jednak tunely znal lépe než kdo jiný, jednak cestu k *pulvinaru*, velké císařské lóži, bylo snadné rozpoznat. Stačilo sledovat dlouhý zástup praetoriánů, kteří vytvořili uličku, kudy císař s úsměvem procházel.

Náhle se zastavil a jeho tvář velmi ztvárněla. Velitel praetoriánů svoji chůzi také zvolnil a totéž učinili praetoriáni, kteří šli za Quintem Aemiliem.

„Udělal jsi to?“ zeptal se Commodus.

„Ano, auguste,“ odpověděl velitel praetoria.

„Všichni tedy budou přemýšlet o tom, co toto dopoledne učiním?“ dodal císař a znovu se zlomyslně usmál.

„Je to tak, auguste. Nikdo v Commodově kolonii nemluví o ničem jiném,“ potvrdil Quintus Aemilius.

„Pro Hercula samého! To je skvělé!“

Commodus znovu vykročil a s ním i zbytek vojenského doprovodu. Pán Říma však měl ještě jednu otázku. Tentokrát ji formuloval za chůze, sotva se otočil a pohlédl dozadu.

„Máš seznam?“

Quintus Aemilius svíral malý papyrus složený v prstech levé ruky, kterou měl svěšenou podél těla. Pravou ruku měl na jílcí meče jako vždy, když doprovázel císaře. Než odpověděl, velitel praetoria polkl.

„Mám, auguste.“

Pátá úroveň Flaviova amfiteátru, Řím

Iulia se s dětmi usadila na místě, které jim příslušelo. Zvědavě pozorovala velmi nápadnou obrovskou zástavu sytě rudé barvy, která vlála na sloupu vedle nich. Sama sebe se ptala na její smysl, když její myšlenky přerušil syn velmi důraznou otázkou.

„Proč se na nás tak dívají?“

Sotva tříletému Getovi stačilo nadšeně pozorovat arénu, ale Bassianus byl ke svému okolí citlivější a zaznamenal znechucené pohledy mnoha žen, které je obklopovaly.

Iulia se otočila a úplně zapoměla na podivnou rudou zástavu umístěnou za nimi. Podívala se tímž směrem jako její syn a postřehla povýšené pohledy Manlie Scantilly, manželky senátora Didia Iuliana, i Meruly a Salinatrix.

Bassianus dobře usoudil, že se má ptát potichu, a jeho matka mu odpověděla zrovna tak.

„Pohrdají námi. Zejména mnou.“

Bassianus vypadal zmateně. Jeho matka je velmi krásná a provdaná za jeho otce, jímž přece není nikdo jiný než mocný správce Horní Pannonie Septimius Severus. Může být, že jeho otec nemá tolik peněz jako Iulianus, o němž se říkalo, že je po císaři nejbohatším člověkem říše, ale velí třem legiím, stejně jako Niger nebo Albinus. Jinými slovy, je na srovnatelné úrovni.

„Tomu nerozumím, matko.“

Iulia s odpovědí chvíli otálela, ale brzy došla k závěru, že ačkoli je její syn ještě malý, bude lepší, pozná-li skutečné okolnosti jejich života.

„Je to proto, že jsem se nenarodila v Římě, ale v Sýrii. Pocházím z východu a v Římě nikdy nedůvěřovali ženám, které přišly z dalekých míst. Myslí si, že všechny jsme jako Kleopatra, milenka Iulia Caesara a Marka Antonia, nebo Bereníké, kterou tolik miloval císař Titus.“

„Nelíbí se mi, že se na tebe tak dívají, matko,“ postěžoval si chlapec, dívaje se nazlobeně i poněkud sklíčeně do země.

Matka se k němu sklonila, bříšky svých prstů se dotkla jeho brady a jemně mu zdvihla hlavu vzhůru, aby se jí díval přímo do očí.

„Navíc mají obavy, synu můj, protože ty a já jsme potomci starodávné královské dynastie, která už po mnoho století vládne v mém rodném městě

Emese. Od časů Samsigerama, jenž byl věrným přítelem Pompeia Velikého. Potom přišel Iamblichos, který si dokázal vysloužit přízeň božského Iulia Caesara. Pak Iamblichos II. a následně Samsigeramos II. Po něm...“ Iulia zmlkla v očekávání, že její syn větu doplní.

„Sohaemus, který vládl v Emese v době Claudiovů, Neronově a Vespasianově. Byl to poslední král v Emese. A moje malá sestřenice nese na jeho počest jméno Sohemias.“

„Velmi dobře, synu. Tak to bylo. V té době se Emesa stala součástí římské říše jako významná oblast provincie Sýrie, ale naši předkové s královskou krví stále praktikovali uctívání mocného boha Slunce Elagabala. Iulius Bassianus, můj otec, jemuž ty i já vděčíme za jméno, které nosíme, byl posledním veleknězem boha Slunce v Emese, jenž pocházel z královské dynastie. To všechno je třeba přidat k tomu, že tvůj otec je navíc jedním ze tří nejdůležitějších správců Říma, takže když se na nás špatně dívají, pomysli, že v jejich temných srdcích tluče pouze závist a zloba. Slibuji ti, Bassiane, že nadejde den, kdy se nikdo neodvážívá takhle pohlížet na tebe, na tvou matku ani na nikoho z naší dynastie. Vše se změní, synu můj.“

Poslední větu procedila mezi zuby, jako by ji neříkala synovi, ale sama k sobě. Mluvila k synovi tak přesvědčivě, že se dítě nakonec usmálo. Otočilo se a stejně jako jeho bratříček se začal dívat do arény a vyčkával, až se objeví šelmy nebo samotný císař. Kdo bude první? Nedůvěra a závist dospělých se z jeho mysli vytratily.

Iulia Domna se pomalu vzpřímila a potichu si opakovala.

„Přijde den...“

V tu chvíli k jejím uším dolehl povyk plebsu. Právě přišel Commodus.

Císařská lóže Flaviova amfiteátru, Řím

Na velké tribuně císařské rodiny se objevil císař. Již se tam nacházela jeho milenka Marcia a čekala na něj. Císař se však neobrátil k ní, nýbrž se usadil doprostřed velké lóže a pozdvihl paži, aby ještě více rozvášnil plebs a pobídl jej k vyvolávání jeho jména, zatímco císařův komoří Eclectus z plných plic a nahlas deklamoval císařovo celé jméno a všechny augustovy tituly.

„*Imperator Caesar Augustus Amazonius Lucius Aelius Aurelius Commodus Pius Felix Sarmaticus Germanicus Maximus Britannicus Invictus, Hercules Romanus Exsuperatorius, Pontifex Maximus, Tribuniciae Potestatis XVIII, Imperator VIII., Consul VII, Pater Patriae!*“

Ze všech koutů amfiteátru zazněly trubky a publikum ztichlo. Všichni upřeli pohled do arény a vyčkávali. Commodus v lóži stále držel paže zdvižené a náhle je prudce spustil. Pojednou se otevřelo dvaatřicet poklopů rozmístěných po aréně, a na smrtonosném prostranství se objevilo dvaatřicet divokých zvířat. Dvanáct lvů, několik tygrů, dva leopardi, pštrosi a obrovský medvěd. Po aréně rozmístili desítky stromů, které měly napodobovat

Afriku, respektive to, jak si ji Římané představovali. Medvěd barvou odkazoval k umělé africké *silvě*. Návrháři scény nebyli moc puntičkářští a přesní ve chvíli, kdy vytvářeli jiné světy. V tomto ohledu nebylo ani publikum náročné. Plebs toužil jen po podívané a tu měl s Commodem zajištěnou. A někdy víc než podívanou. Kde je hranice mezi skutečným životem a skutečností stvořenou v aréně?

Císař si stoupl na samý okraj císařské lóže, kde byl umístěn zvedací most, jež několik praetoriánů rychle spustilo. Přešel přes most, který mu umožnil přístup k dlouhé zdi vystavěné uprostřed arény. Opravdu, v centru oválu se křížily dvě zdi, takže aréna byla rozdělená na čtyři oddíly. Commodus se klidně mohl pohybovat jen na zdech nahoře a hodiny s potěšením zabíjet jakoukoli šelmu, které se mu zachtělo, neboť věděl, že je chráněn před jejich drápy a chřtány.

„Kopí!“ dožadoval se císař a Quintus Aemilius mu podal vojenské *pilum*.

Commodus uchopil *pilum* levou rukou, vždyť byl levák. Toutéž rukou přešel po nápisě nového kolosu, který nahradil ten Neronův. Ano, Commodus vždycky používal levou ruku i paži a chlubil se tím. Přesně zacílil a vrhl zbraň proti jednomu lvu, jenž rozzuřeně zařval, jakmile ho kopí na boku probodlo. Záhy skonala. Císař pozdvihl paže a plebs mu začal provolávat slávu, což se mu líbilo.

„Hercules, Hercules, Hercules!“

Totéž se opakovalo se zbytkem lvů, leopardů a tygrů. Commodus si prozatím nechával africké pštrosy a velkého divokého hispánského medvěda na později.

„Další šelmy!“ zvolal.

Quintus Aemilius pohlédl ke svým tribunům a ti dali povel více než pěti stům otroků a propuštěnců, kteří pomocí kladek obsluhovali výtahy v podzemí amfiteátru, aby pomocí kladek vytáhli do arény další zvěř. Pracovali bez oddechu, dokud nepřišel rozkaz přestat. Běžně stačilo k obsluze všech výtahů dvě stě padesát pracovníků, kteří tahali za kladky, otevírali a zavírali klece v tunelech *hypogea*, ale toto dopoledne Quintus Aemilius nařídil, aby se počet otroků, již se práci věnovali, zdvojnásobil, neboť věděl o Commodově stížnosti na jisté prodlení ve chvíli, kdy měli do arény vytáhnout další šelmy při posledním lovu.

„Tam, auguste!“ ukázal velitel praetoriánů na poklop, kde už se objevovalo další zvíře – lvice.

„Dej mi můj luk!“ zakřičel Commodus v rozrušení. „Zastřelím ji šípem.“

Quintus Aemilius se podíval na jednoho praetoriána, který jej doprovázel.

„Císařův luk! Rychle!“

Voják mu podal zbraň a velitel praetoria ho s výrazem plným obav předal císaři. Až do této chvíle Quintus Aemilius choval naději, že císař na luk zapomněl.

První úroveň Flaviova amfiteátru, Řím

Senátor Pertinax se na *podiu*, tedy na stupních v prvních řadách amfiteátru rezervovaných pro *patres conscripti*, znepokojeně díval z jedné strany na druhou. Náhle spatřil něco, co jej překvapilo a znepokojilo ještě víc. Do prostoru senátorských sedadel vešel veterán Claudius Pompeianus, který se nikdy neúčastnil gladiátorských her, a to v doprovodu půl tuctu praetoriánů. Commodus vždy chtěl, aby na představení byli přítomni všichni senátoři, ať už šlo o lov, nebo boj, ale starý Claudius Pompeianus dosáhl toho, že se z důvodu svého věku a ne zrovna dobrého zdraví účasti na většině výstředních zasedání senátu, jako bylo to poslední v Marcellově divadle, mohl vyhnout. K prokázání úcty a věrnosti císaři však vždy posílal svého syna Aurelia, aby si císař jeho počínání nemohl ani náznakem vyložit jako pohrdání. Avšak toto dopoledne na novém císařově *venatio* nechyběl ani samotný Claudius Pompeianus.

„Koukni, kdo přišel,“ obrátil se Pertinax na Diona Cassia, jenž na sedadlech téměř vždy seděl vedle něj, spolu se Sulpicianem a jejich syny, Helviem a Titem.

„To nevěstí nic dobrého,“ odpověděl Dio Cassius svým obvyklým tónem vyjadřujícím neblahou předtuchu v časech císařova šílenství, kdy pomýšlet na nejhorší bylo téměř vždy trefou do černého.

Pertinax počkal, až Pompeianus pozdraví svého syna Aurelia a usadí se, pak se zvedl a přistoupil k němu, aby si s ním promluvil.

„Bohové nám dnes nadělili tvoji společnost,“ řekl mu nahlas a ihned přistoupil blíž k uším svého velmi věkovitého společníka a přešel do šepotu. „I když nevím, zda si to lze vyložit jako dobrou zprávu.“

Claudius Pompeianus odpověděl také potichu, neboť praetoriáni, kteří ho přivedli, z něj nespustili oči.

„Tentokrát jsem neměl na výběr,“ vysvětlil. „Císař Commodus poslal palácové strážce, abych se dnes dostavil do Flaviova amfiteátru, protože moje přítomnost je zvláště žádaná.“

Pertinax přikývl. Jeho syn Helvius se zvedl a postoupil příchozímu své místo vedle otce. Pompeianus nabídku přijal a uvelebil se vedle dávného přítele.

„Ano, je zvláštní, že po takové době trval na tom, abys přišel právě dnes,“ pokračoval Pertinax, dívaje se nyní směrem ke zdem, které se křížily v aréně a po nichž se procházel císař a nekonečně dlouho probodával svými šípy lvy za křiku oddaného publika. „I když...“

„Vidím méně lidí než obvykle,“ dodal Dio Cassius a ukázal na horní úroveň amfiteátru.

„Je vidět, že císař nemá dostatečný počet strážů, aby přivedl jednoho po druhém členy jezdeckta i římský plebs,“ podotkl Claudius Pompeianus s úsměvem, napůl hořkým a napůl cynickým, ale také šeptem. „A je-li pravdivá šeptanda, která se nese městem, tak bych dnes také raději nepřišel, kdybych mohl. Nejsou tu ani moje žena ani mé děti.“

„Jaká šeptanda?“ zeptal se Helvius, Pertinakův syn, který stál vedle nich. Jelikož se na něj Pompeianus překvapeně podíval, mladík se cítil povinen dodat nějaké vysvětlení, aby svoji neznalost ospravedlnil. „Byl jsem v posledních týdnech u loďstva v Misenu a vrátil jsem se právě dnes dopoledne. Nemám takové znalosti o posledních hospodských povídkách.“

„To je pravda,“ potvrdil otec, a než pokračoval, polkl. „Uvidíš, synu. Jak všichni víme, augustus Commodus se ztotožňuje s Herculem a už nějaký čas znovu vytváří boží dílo, jako by on sám byl ztělesněním Hercula mezi námi. V ulicích Říma se proslýchá, že dnes je den, kdy augustus překoná Hercula v jeho šestém díle.“

Helvius sraštil obočí a snažil se přijít na to, jaká byla šestá výzva, jíž musel Hercules čelit, ale od lekcí jeho starého řeckého *paedagoga* uběhlo už mnoho let... Vzpomněl si na úkol s nemejským lvem a lernskou hydrou, ale nebyl schopen si vybavit zbytek úloh, které byly Herculovi uloženy...

Pertinax se podíval na Claudia Pompeiana a Diona Cassia i na svého tchána Tita Flavia Sulpiciana a cítil povinnost se omluvit.

„Zdá se, že nové generace pomalu zapomínají na naše bohy. Při takovém vlivu křesťanství a židovství se ptám, zda jednou Řím úplně nezapomene, odkud všichni pocházíme.“

Dio Cassius souhlasil. Co vyslovil Pertinax, mělo hloubku. Nešlo jen o kritiku, že syn zapomněl Herculovy práce. Bezprostřední nebezpečí, které představovalo Commodovo šílenství, ho však přimělo mladíkovi vysvětlit, čemu všichni onoho dne čelí.

„Herculovým šestým úkolem bylo pozabíjet ptáky na Stymfalském jezeře.“

„Je to tak,“ přitakal rázně Pertinax, spokojen, že jemu rovný senátor Dio Cassius má v záležitosti jasno. Hned se však zamračil. „Nerozumím ale tomu, jak chce střílet do publika. O tom se, synu, v Římě povídá, o tom všichni mluví. Císař bude střílet do sedadel, jako by byl Hercules lovcí ptáky, což je těžkopádný způsob, jak boha napodobit, protože ptáci létají ve výšce a tam augustus Commodus nikdy nemůže dosáhnout...“

Náhle Pertinax na chvíli umlkl a zdvihl pohled na *summu caveu* Flaviova amfiteátru. Starý Claudius Pompeianus ho napodobil a zabodl zrak na nejvýše položená sedadla amfiteátru a doplnil myšlenky trefnými slovy.

„Ledaže by císař střílel hodně vysoko, téměř k obloze. Ale mezi oblohou a nejvyššími místy Flaviova amfiteátru jsou... naše ženy.“

„Naše ženy,“ zopakoval Pertinax jako soudce vynášející rozsudek.

Na zdi, která přetíná arénu Flaviova amfiteátru, Řím

„Támhle, auguste!“ zvolal Quintus Aemilius a ukázal na tygra, který se vyskytoval blízko císařova postavení.

Commodus se rychle otočil a vystřelil šíp. Letěl přesně a zabodl se do zvířecího čela. Šelma divoce zařvala a publikum mocně zaburácelo. Císař pohlédl k sedadlům.

„Není plno, Quinte,“ podotkl.

Praefectus kritiku tiše spolkl. Začal se potit, ale Commodus se usmál.

„Klid,“ pokračoval císař. „Nezaplněná sedadla jsou důkazem, že jsi dobře vykonal svoji práci a rozšířil zvěsti o mém dnešním představení.“ Quintus Aemilius s úlevou povzdychl. Císař mluvil dál. „Mají strach, že vystřelím na ně. Strach přemohl zvědavost. Pamatuj si to, Quinte. Strach je vždycky silnější.“

Velitel praetoriánů zamračeně přikývl. Byla to nová výhrůžka namířená proti němu? Neměl v tom jasno.

Pátá úroveň Flaviova amfiteátru, Řím

„Matko, je pravda, co lidé říkají?“ zeptal se malý Bassianus.

„Co říkají?“

Dítě se obrátilo na matku. Jeho bratr Geta se dál díval do arény.

„Všichni říkají, že císař možná vystřelí šípy do publika. Všude to říkají. Tiše, ale říkají.“

Iulia Domna pomalu odpověděla.

„Císař považuje sám sebe za nového Hercula na zemi a Hercules vykonal na žádost bohů hrdinské práce. Pamatuješ si, kolik jich bylo, synu?“

„Dvanáct, matko.“

„Velmi dobře. A pamatuješ si, jaké práce to byly?“

„Zabít nemejského lva, zabít lernskou hydru, zajmout kerynejskou laň,“ Bassianus hbitě a rozhodně odříkával, „zajmout kance na hoře Erymanthu, vyčistit Augeiovy chlévy, pozabíjet ptáky na Stymfalském jezeře, zajmout krétského býka, ukrást Diomédovy klisny, strhnout Hippolytin pás, přivést Géryonova stáda, uzmout jablka ze zahrad Hesperidek a zajmout psa Kerbera a vytáhnout ho z podsvětí.“

„Velmi dobře,“ řekla Iulia s úsměvem na rtech a hrdostí v srdci, ale s očima upřenými na Commoda dole v aréně. „Dnes chce císař znovu vykonal šestý úkol.“

Bassianus stiskl rty, zatímco si znovu procházel seznam Herculových činů, nyní už mlčky.

„Zabít jedovaté a lidožravé ptáky ze Stymfalského jezera!“ zvolal vítězně. „To je šestý úkol.“

„Přesně tak,“ přitakala matka.

Dítě pohlédlo vzhůru.

„Ale na obloze žádní ptáci nejsou. Ani jeden druh.“

To byla pravda. Rackové se soustředili na obrovské hromadě odpadků, *Mons Testaceus*, vedle říčního přístavu. Nad Flaviovým amfiteátre nepoletovali žádní ptáci, na které by bylo možné zamířit.

„Ti ptáci jsme my, synu,“ odpověděla Iulia s ledovým klidem, který překvapil dokonce i malého chlapce. „Nevím jen, zda si císař troufne zajít tak daleko.“